

THORVALDSENS MUSEUMS FACADEBILLEDER

EN REDEGØRELSE FOR ARBEJDET PAA DERES BEVARING OG REKONSTRUKTION

DEN fuldstændige Udslettelse, som truer Thorvaldsens Museums udvendige Dekorationer, sætter ofte Sindene i Bevægelse. Jævnligt indkommer der til Museets Ledelse Forslag til deres Fornyelse og endnu hyppigere Forespørgsler, om der ikke snart skal tages fat paa Facadernes Istandsættelse. Den overvejende Del af disse Forslag og Forespørgsler bundes i Ukendskab til det betydelige Arbejde og de ikke smaa Midler, som i Aarenes Løb er sat ind paa Problemets Løsning. Efterfølgende historiske Oversigt over dette Arbejde er derfor i nogen Grad paakrævet og vil formentlig ogsaa have Interesse for Museets mange Venner udenfor desærlig sagkyndiges Kreds. Som Kilder er benyttet foreliggende trykt og skrevet Materiale i Borgerrepræsentationens Forhandlinger (citeret som B.F.), Raadstuearkivet og Museets eget Arkiv.

Thorvaldsens Museums udvendige Dekorationer paa Gaard- og Gadefacader blev udført i Aarene 1844-1848. For Gaardfacadernes Vedkommende var den tyske Billedhugger Ph. Scholl Mester for de væddekørende Genier, medens Laurbær, Ege- og Palmetræerne skyldes den danske Maler H. C. From. Den malede Frise paa Gadefacaderne, forestillende Thorvaldsens og hans Værkers Hjemkomst til København i Aaret 1838, er udført af Kunstnerne F. C. Lund, J. Hallager og J. Barlach efter Maleren Jørgen Sonnes Komposition; selve Ideen til Frisen skal være Museets Bygmester, Arkitekt M. G. Bindesbølls egen.

Til Dekorationerne er benyttet en Teknik, som er ret enestaaende, nemlig indlagt Arbejde af farvet Cement, kaldet Cementmosaik; Hovedfarverne er sort, rød, gul og hvid efter pompejansk Mønster; angaaende nærmere Enkeltheder skal henvises til Arki-

1750
N. Johann
(eller Philip)
Jean Joseph

tekt J. F. Holms »Vejledning ved Udførelsen af Frescomalerier, Stuk og Cementmosaik«, Kbh. 1850. Iøvrigt blev Sonnes Frise gjort til Genstand for megen Kritik saavel af kunstforstandige som af Menigmand, idet man vanskeligt kunde forsone sig med dens stærke Farver; derimod blev der gennemgaaende set med større Velvilje paa Dekorationerne paa Gaardfacaderne, hvis Farver var mindre fremtrædende.*)

Det viste sig imidlertid snart, at den valgte Udsmykning ikke kunde forliges med vort Klima, og efter faa Aars Forløb begyndte Dekorationerne at forfalde. Allerede i 1860 og paany i 1862 forsøgte man saa smaat paa at restaurere Gaardfacaderne med Vandglas, idet et Parti af Gaardens Mure blev behandlet hermed, og i September 1863 androg Bestyrelsen Magistraten om, at der maatte blive givet en større Bevilling til Fuldendelse af Gaardfacadernes Restaurering paa denne Maade. Kommunalbestyrelsen stillede sig imødekommende og bevilgede paa Budgettet for 1864 et Beløb paa 830 Rigsdaler dertil. Forsøgene paa at afværge Vejrligets Angreb lykkedes imidlertid ikke, og Forfaldet bredte sig stadig, saaledes at Billederne for en stor Dels Vedkommende efterhaanden mistede Farverne, ligesom Cementpudsen forvitrede og gennemfuredes af Revner, der tillod Vand og Snavs at trænge ind og fremme Ødelæggelsen. Paa Kommunens Budgetter for 1868 og 1869 bevilgedes saa 200 Rigsdaler til nye Restaureringsforsøg, men først da Arkitekt, Etatsraad Fr. Meldahl, som var Medlem baade af Borgerrepræsentationen og Museets Bestyrelse, havde taget Sagen i sin Haand, kom den ind i et andet Spor. Paa Budgettet for 1875 blev der bevilget 1.000 Kr. til en begyndende Restaurering ved Opmaling, som Dekorationsmaler G. C. Hilker, bistaaet af Jørgen Sonne og

**) se Brun og Fenger: Thorvaldsens Museums Historie samt Blade af dansk Kunsts Historie I: V. Wanscher: Arkitekten G. Bindesboll.*

Malermester Weber, skulde forestaa. Hilker døde imidlertid, før han fik begyndt paa Arbejdet, og Maleren F. C. Lund traadte da i hans Sted. Det første, der skulde ske, var Tilvejebringelse af Kartoner, Tegninger og andre Forarbejder til Restaureringen. Meldahl foranledigede derfor trods Modstand fra Politikeren Billes Side, at der paa Budgettet for 1876 blev bevilget 3.220 Kr. til »Konservering af de udvendige Facaders Dekorationsmalerier, Kalkering og Optegning af nye Kartoner for ødelagte Billeder« (B. F. 1875-76, S. 576, 610 og 619). Kartonerne blev herefter udført af F. C. Lund under Sonnes Tilsyn, medens Weber foretog Forsøg med Voksfarver paa Museets sydlige og vestlige Facader; samtidig blev der ogsaa foretaget Forsøg paa den sydlige Facade med farveblandet Portlandcement. Selve Restaureringen blev nogen Tid efter stillet i Bero paa Stadsbygningskonduktør A. P. Møllers Henstilling, indtil man havde faaet Sikkerhed for, hvilken Fremgangsmaade der var den rette.

Sagen hvilede derpaa indtil Christiansborg Slots Brand i 1884. Umiddelbart efter denne overtog paa Bestyrelsens Opfordring Stadsarkitekt, Professor L. P. Fenger det kunstneriske og tekniske Tilsyn med Museumsbygningen under Meldahls Overtilsyn og med den særlige Opgave at foretage Forsøg med Cement og Farver, saaledes at der kunde vindes Erfaringer til Brug ved den endelige Restaurering. I den Anledning blev der i de følgende Aar givet forskellige Bevillinger paa Kommunens Budgetter, saaledes i 1885 3.000 Kr., i Aarene 1886-1894 650 Kr. aarlig, i 1895 og 1896 2.000 Kr. aarlig, og ved en særlig Beslutning af 29. April 1889 (B. F. 1889-90, S. 149 og 166) bevilgede Kommunalbestyrelsen 1.200 Kr. til at lade Kunstmaler C. N. Overgaard udføre Kopier af Gaardfacadernes Dekorationer. Fengers Forsøg gik navnlig ud paa at tilvejebringe en farvet Cementpuds, der ikke tabte Farven og ikke slog Revner,

hvilket Maal han søgte at naa nærmest ved at prøve en stor Del forskellige Farvers Holdbarhed paa det anvendte Materiale, men en tilfredsstillende Løsning fandt han ikke. I forskellige Budgetbetænkninger fremkom de af Kommunalbestyrelsen nedsatte Udvalg med Beklagelser herover, saaledes i Betænkning 1891 og 1892, hvor der tillige udtaltes, »at Forsøg med Anvendelse af den antike Frescoteknik paa Grundlag af nogle i Tyskland anstillede Undersøgelser ikke har ført til noget Resultat, at Prøver med Mineralmaling har vist sig aldeles uholdbare, og at der fra en i Stockholm bosat Italiener er modtaget en Prøve, som i Vinter skal udsættes for Vejrligets Paavirkning. Det tilføjes, at naar Forsøgene skal fortsættes, er det Hensigten paany at prøve med farvede Cementer«. Som et andet Udtryk for den Interesse, Restaureringsspørgsmaalet omfattedes med, skal her nævnes den fotolitografiske Udgave af Sonnes Billeder, som Generalstaben paa Foranledning af Oberst le Maire udførte i 1889.

Nogle Aar senere mente Fenger imidlertid, at han nu havde opnaaet saadanne Resultater, at der kunde foretages Forsøg paa selve Gaardfacaderne, og i 1895 og 1896 udførte han derfor, bistaaet af Malermester A. C. Johansen, nogle Prøver paa den nordlige Gaardfacade (Felterne Nr. 1, 2, 3 og 4 paa 1. Sal, regnet fra Kristussalen), men Udfaldet heraf blev heller ikke tilfredsstillende. Prøven i Felt Nr. 1 blev hugget ned i Aaret 1900, medens de 3 andre har staaet urørte siden da.

Da man stadig ikke kom Løsningen nærmere, rejste der sig fra forskellige Sider Kritik af Sagens hidtidige Gang. Saaledes rettedes der i Borgerrepræsentationens Møde den 30. November 1896 (B. F. 1896-97, S. 1413) en skarp Kritik mod Professor Fenger og de af ham ledede Restaureringsforsøg, idet man fremhævede, at han paa een Gang havde Ledelsen af Forsøgene og tillige paa Kommunens Vegne skulde kontrollere, hvorvidt de

lykkedes, og at der derfor burde nedsættes en sagkyndig og upartisk Kommission til Bedømmelse af Forsøgene. Denne Kritik bevirkede, at et af Magistraten paa Budgetforslaget for 1897 stillet Forslag om en Bevilling paa 6.000 Kr. »til Fortsættelse af Gaardfacadernes Ompudsning« forkastedes af Borgerrepræsentationen med den Motivering, at de hidtidige Forsøg paa at finde en tilfredsstillende Metode til Restituering af Dekorationerne ikke syntes at have bragt Løsningen nærmere. Udvalget var imidlertid villig til at anbefale, at der under en særlig Sag bevilgedes et passende Beløb til fortsatte Forsøg, naar disse indrettedes saaledes, at de forskellige Metoder kunde prøves under lige Vilkaar og undergives en upartisk og sagkyndig Bedømmelse (B. F. 1896-97, S. 1548). Magistraten besluttede da at nedsætte en saadan Kommission til Ledelse af de fremtidige Forsøg og til at bedømme deres Resultater, og i Mødet den 12. April 1897 tiltraadte Borgerrepræsentationen en Bevilling paa 6.000 Kr. i det angivne Øjemed (B. F. 1896-97, S. 2140 og B. F. 1897-98, S. 35). Hvad det gjaldt om, var navnlig at finde en Metode, som kunde gengive Sonnes Billeder baade saaledes, at Originalernes Karakter bevaredes saa trofast som muligt, og saaledes at der opnaaedes en høj Grad af Modstandsdygtighed mod Klimaet. Kommissionens Medlemmer blev Kammerherre F. Meldahl (Formand), Direktør G. A. Hagemann, Professor H. Hannover, Professor Th. Stein og Justitiarius P. Koch. Under 8. Maj 1899 bevilgedes yderligere 4.000 Kr. til udvidede Forsøg, se B. F. 1898-99, S. 1957 og B. F. 1899-00, S. 190, hvor der findes en længere Udtalelse om Sagen af det i den Anledning nedsatte Udvalg. Hertil kom senere en Efterbevilling paa 3.929 Kr. 23 Øre.

Som Resultat af Kommissionens Arbejde foreligger en trykt Betænkning af 28. Februar 1902 samt 3 trykte Beretninger fra et af Kommissionen nedsat Underudvalg. Det fremgaar heraf, at

Kommissionen havde udsendt Opfordringer i Ind- og Udland til at fremkomme med Forslag til Restaurering af Museets Dekorationer. Af de indkomne 22 Forslag fandtes kun eet brugeligt, nemlig et af Kunstmaler Oscar Matthiesen fremsat, gaaende ud paa ved Kulsyrestrøm at hærde den farvede Kalkmørtel, saaledes at denne blev anvendelig til Fremstilling af holdbart Frescomaleri. Det nedsatte Underudvalg (Hagemann og Hannover), hvis særlige Opgave var ved Laboratorieforsøg navnlig at søge at tilvejebringe farvede Cementer, der bedre kunde bevare deres Farve end de hidtidig anvendte Cementer, bragte imidlertid selv forskellige Metoder i Forslag og lod udføre Holdbarhedsprøver, dels ved Opstilling i Trærammer i Museets Gaard og dels paa selve Murværket i Gaarden. Ogsaa Statsprøveanstalten medvirkede ved specielle Laboratorieforsøg, som blandt andet gik ud paa for Hovedfarvernes Vedkommende at finde en Blanding af Cementer, som kunde holde, naar der blev foretaget en saakaldt »Fluate-ring«, d. v. s. Hærdning og Tætning af Pudsoverfladen med Fluat (Kesslers Magnesiafluat), saa at Vand ikke kunde trænge ind og forvitre Cementen og de i denne indlagte Farver. En trykt Beretning herom foreligger (se Meddelelse VI fra Statsprøveanstalten).

I Sommeren 1900 havde Oscar Matthiesen udført en Dekorationsprøve af et Felt paa den nordlige Gaardfacade (Feltet paa 1. Sal nærmest Kristussalen, der hvor Professor Fenger tidligere havde udført en Prøve), men allerede i Oktober s. A. viste det sig, at en Del sorte Linier begyndte at løbe ud, og at det gule var stærkt skjoldet; Feltet har iøvrigt henstaaet urørt siden da. Blandt de andre foretagne Forsøg skal nævnes en af J. F. Willumsen udført Prøve, hvorefter Frisen skulde fremstilles ved Hjælp af brændte Lerplader, samt nogle af Malermester A. C. Johansen udførte Forsøg paa foreløbig Restaurering ved Opmaling med Kalkfarve, bl. a. i 1901 af et Felt paa 1. Sal i Gaarden, 3. Fag

mod Nord, regnet fra Forhallen, men heller ikke nogen af disse Metoder viste sig at være tilfredsstillende.

Kommissionens Flertal udtalte herefter, at de Restaureringsprøver, som var udført efter en nærmere angiven Metode i indlagt Cementarbejde (Afsnit A i Underudvalgets 2. og 3. Beretning), syntes at være de mest lovende, idet de baade kom de originale, billedlige Fremstillinger nærmest i Karakter og syntes saa vejrbestandige, at de formentlig vilde kunne holde sig gennem et rimeligt Spand af Aar, men man ansaa det dog for forhaestet allerede nu at træffe afgørende Bestemmelse, idet det maatte tilraades at lade endnu et Par Aar hengaa for at erfare, om der skulde vise sig uventede Fejl ved Prøverne. Endvidere henledte Kommissionsflertallet Opmærksomheden paa, at der for de store billedløse, ensfarvede Fladers Vedkommende kunde være Tale om Restaurering ved Opmaling (Cementmaling, Afsnit B i Underudvalgets 2. og 3. Beretning), en Metode, der var billigere, men næppe saa holdbar. Mindretallet (Meldahl) kunde ikke tiltræde Flertallets Forslag, da der havde været levnet altfor kort Tid til Bedømmelse af den anbefalede Cementprøve, men maatte foreslaa, at der ventedes mindst 6-8 Aar endnu for at se, hvorledes Prøven holdt sig. Kommissionen henledte iøvrigt Opmærksomheden paa nogle af Billedhuggeren Hippe indsendte Prøver paa farvet Cementarbejde, som muligvis kunde være til Nytte ved Sagens endelige Løsning. I Mødet den 7. April 1902 (B. F. 1902-03, S. 4) blev Borgerrepræsentationen gjort bekendt med Kommissionsbetænkningen.

Sagen hvilede nu nogle Aar. Et Forsøg fra Professor Fengers Side paa i 1903 at faa en ny Bevilling til Restaurering af Facaderne, »da Kommissionens Hverv nu er endt, og da denne nærmest synes at anbefale en Genoptagelse af den oprindelige Cementmosaikteknik«, lykkedes ikke.

I 1906 besluttede Magistraten, blandt hvis Medlemmer særlig daværende Borgmester J. Jensen og Raadmand H. Hage interesserede sig for Museet og dets Forhold, at fremme Sagen paa Grundlag af Kommissionens Betænkning og Statsprøveanstaltens Undersøgelser og anmodede Professor A. Jerndorff om at paatage sig Ledelsen af de fortsatte Forsøg; det var da Planen at fremstille Billedtavlerne paa store Flager (Monierplader) i et lukket Rum under ensartet Temperatur og derefter opsætte dem i Vinkeljernsrammer paa Murene. Den 19. Februar 1906 gaves der en Bevilling paa 2.500 Kr. dertil (B.F. 1905-06, S. 1992).

Professor Jerndorff mente imidlertid, at det ikke var for-
svarligt at udføre Cementbillederne paa Museets Facade efter de foreliggende Kartoner og henstillede, at der blev udført en ny Række Kartoner paa Grundlag af Sonnes efterladte, originale Kartoner samt ny Kalkering af Cementbillederne, idet han ikke fandt den i 1876 foretagne Reproduktion tilfredsstillende. En hertil sigtende Bevilling paa 4.000 Kr. vedtoges af Kommunalbestyrelsen den 2. Juli 1906 (B.F. 1906-07, S. 628 og 742), dog under Kritik fra et Mindretal i Borgerrepræsentationen.

I Sommeren 1906 blev der under Professor Jerndorffs Ledelse udført forskellige Kartoner, Kalkeringer og andre Forarbejder, men kort Tid efter afgik han ved Døden, og Magistraten overdrog da Ledelsen af Arbejdet til Professor Joakim Skovgaard, som stillede Forslag om at udføre Billederne paa selve Murfladen. Den 25. Februar 1907 gaves en Bevilling paa 7.000 Kr. til at udføre 2 Prøvebilleder paa selve Museumsbygningen (B.F. 1906-07, S. 795 og 2329), og i Løbet af Sommeren 1907 fuldførte Professor Skovgaard, bistaaet af Arkitekt Thorvald Bindesbøll (Søn af Museets Bygmester), derefter 2 Billeder paa Facaden mod Slottet til højre for Indgangen, idet to Felter, Nr. 46 og 47, af Sonnes Frise nedtoges og erstattedes med nye. Resul-

tatet svarede dog ikke til Forventningerne, idet Farverne snart tabte i Styrke, og Netrevner viste sig. De to nedtagne Felter er senere i 1924 deponerede paa Statens Museum for Kunst.

I 1910 fremkom et Andragende fra Oscar Matthiesen om at maatte udføre en ny Prøve i vejrbestandig Fresco, idet han mente, at han nu havde forbedret sin Fresco-Teknik og navnlig havde fundet et Middel mod den ødelæggende Indvirkning, som Byluftens Indhold af Svovlsyrling udøvede paa Muroverfladerne, hvilken Indvirkning var Aarsagen til den forrige Prøves Uholdbarhed. Kommunalbestyrelsen bevilgede da 100 Kr., for at Statsprøveanstalten kunde undersøge hans Planer, men hverken Undersøgelsen eller Udførelsen blev imidlertid til noget.

Af Budgetudvalgets Betænkning 1910-11 (B.F. 1909-10, S. 2992) fremgaar det, at Udvalget da paany har drøftet Restaureringsspørgsmaalet med Magistraten, der erklærede, at man stadig havde Opmærksomheden henvendt paa Sagen, men at Magistraten ikke var i Besiddelse af endelige Forslag til Spørgsmaalets forsvarlige kunstneriske Løsning og ej heller havde Overslag over de dermed forbundne Udgifter.

Blandt de Kunstnere, som havde assisteret Professorerne Jerndorff og Skovgaard, var Kunstmaler Axel Johansen, som i særlig Grad interesserede sig for Opgaven. Ved Forsøg dels for egen Regning og dels ved Tilskud fra Kommunen udførte han i Aarene 1909-1913 forskellige Prøver dels med hydraulisk Kalkmørtel og dels med Cementmørtel, saaledes at der fra forskellige Sider (Bestyrelsen, Stadsarkitekt H. Wright, Statsprøveanstalten m.fl.) var Enighed om, at man nu var naaet til et saadant Resultat i teknisk Henseende, at der var et paalideligt Grundlag for Facadernes Restaurering. Da Magistraten derfor i 1913 fremsatte Forslag til Borgerrepræsentationen om Istandsættelse af Museet, var der i Bevillingsforslaget reserveret 179.500 Kr.

10
til Facadernes Behandling (se B. F. 1913-14, S. 1343). Forslaget om Facadernes Restaurering vedtoges imidlertid ikke af Borgerrepræsentationen, men henlagdes. Det om Sagen nedsatte Udvalgs Betænkninger, af hvilke den sidste kom i November 1915, indeholder ikke noget om Aarsagen; sandsynligvis har den af Krigen affødte Situation været medvirkende hertil; der bevilgedes blot i Mødet den 10. November 1913 (B. F. 1913-14, S. 1433) et Beløb paa 8.000 Kr. til Gennemarbejdelse af det ældre Materiale af Kartoner og Kalker til Facadebillederne. Herefter udarbejdedes under Professor Skovgaards Ledelse af Malerne Axel Johansen og Hugo van Bergen 25 Kartoner efter Felterne paa Frisen samt en omtrent komplet Række Kartoner til Gaarddekorationernes væddekørende Genier.

Forhandlingerne om Bestyrelsesforholdene og Verdenskrigen stillede nu Sagen i Bero nogle Aar, men i 1921 genoptog Bestyrelsen i Forbindelse med den nyudnævnte Direktør Drøftelserne om Facadernes Restaurering. Et af Bestyrelsen nedsat Udvalg (Professor Joakim Skovgaard, Billedhugger L. Brandstrup, Arkitekt A. Clemmensen, Direktør Th. Oppermann og Museets Arkitekt, Professor Carl Petersen) gennemgik i Løbet af 1922 de foreliggende kunstneriske Hjælpemidler til Dekorationernes eventuelle Rekonstruktion, og de forskellige Mangler foresloges afhjulpne. Som Følge heraf anmodede Bestyrelsen i en Skrivelse af 27. Maj 1922 til Kommunalbestyrelsen bl. a. om en Bevilling paa 5.600 Kr. til Kalkering, Farveprøver og Fotografering af de udvendige Dekorationer, da det ved Eftersynet af Samlingen af Kalker og Tegninger havde vist sig ønskeligt at faa Samlingen suppleret med en Del manglende Kalkeringer samt med Farveprøver og Fotografier af Dekorationerne. I Mødet den 8. Juni 1922 (B. F. 1922-23, S. 414) vedtoges den ønskede Bevilling af Kommunalbestyrelsen.

Axel Johansen udførte derefter i Sommeren 1922 de manglende Kalkeringer og fremlagde de af ham udarbejdede Farveprøver, som var udførte al fresco paa Asbestplader. Det nedsatte Udvalg, som nu havde faaet samlet og ordnet alt foreliggende Materiale, der kunde være af Betydning ved en fremtidig Restaurering, afgav i Sommeren 1923 en Beretning, som konkluderede i følgende Udtalelse:

»Farverne paa Museets Facader er nu saa medtagne, at det er umuligt med Sikkerhed at afgøre, hvorledes de oprindeligt har virket. Det vil derfor næppe være muligt at komme det »Rigtige« nærmere, end det er lykkedes Hr. Axel Johansen i samtlige nu accepterede Farveprøver«.

De egentlige Restaureringsforsøg, som havde ligget stille siden 1913, blev nu genoptaget i Foraaret 1923. Et af Bestyrelsens Medlemmer, Arkitekt A. Clemmensen, erklærede sig villig til at kontrollere nogle nye Forsøg, som Axel Johansen skulde udføre paa en Murflade paa Arbejdsanstalten »Sundholm«, som Borgmesteren for Magistratens 3. Afdeling havde stillet til Raadighed. Den hertil fornødne Sum paa 10.000 Kr. bevilgedes af Kommunalbestyrelsen i Mødet den 9. Maj 1923 (B. F. 1923-24, S. 225). Samtidig bevilgedes dels et Beløb paa 1.000 Kr. til Kolorering af Generalstabens Udgave af Sonnes Frise, for at Fordelingen af Frisens Farver kunde opbevares for Fremtiden, og dels et Beløb paa 8.000 Kr. til forskellige bygningstekniske Reparationer af Gadefacaderne, hvilke Arbejder ligeledes blev udført af Axel Johansen. Endvidere blev de 2 Facadebilleder, som Professor Skovgaard havde udført i 1907, afsvækkede noget ved Slibning, saaledes at de falder bedre sammen med de originale Billeder.

I Løbet af Sommeren 1923 paabegyndtes Forsøgene ude paa »Sundholm«. Muren deltes i 3 Felter, og der udførtes et Bil-

lede i hvert med Anvendelse henholdsvis af hydraulisk Kalk (det øverste), Portland-Cement (nederst til venstre) og Moler-Cement (nederst til højre). Om Arbejdets nærmere Udførelse foreligger der en Redegørelse af 10. November 1923 fra Axel Johansen; den konkluderer i, at Portland-Cementen efter hans Formening er det Materiale, som bedst kan anvendes.

Siden er der ikke udført flere Prøver udover, at der i 1923 og 1927 paa Direktør Oppermanns Foranledning foretoges Prøvemalinger med forskellige lysegraa Lim- og Kompositionsfarver af Dørindfatningen ved Indgangen til Kristussalen, for at man kunde bedømme, hvorledes Facaderne vilde komme til at se ud, hvis de blev malede over med en ensartet Farve.

Sagen befindersig altsaa i Øjeblikket paa det Stadium, at man afventer, hvorledes de paa »Sundholm« udførte Prøver, som nu har siddet i ca. 8 Aar, vil holde sig. Ved en Besigtigelse af Prøverne i August 1931 konstateredes, at Portlandcementprøven har holdt sig upaaklageligt, medens de to andre Prøver er noget afblegede.

Men Spørgsmaalet er herefter, hvad der saa skal ske. Har Forsøgene paa »Sundholm« givet saadanne Resultater, at der foreligger Grundlag for at benytte dem ved en Restaurering af Museets Ydre, eller skal man slaa ind paa andre Veje?

Som en Orientering i Sagen skal anføres, hvad Direktør Th. Oppermann og Professor Joakim Skovgaard i Indstillinger til Bestyrelsen har udtalt om deres Syn paa Restaureringsspørgsmaalet.

Efter Direktørens Anskuelse maa det først og fremmest fastslaas, at man nu lige saa lidt som paa Bindesbølls Tid raader over en til de udvendige Facaders Udsmykning gennemprøvet og holdbar Fresco-Teknik. For Gaardfacadernes Vedkommende, som er mest medtagne, maa under disse Forhold en midlertidig Ordning være ønskelig, saaledes at Pudsen udbedres, og Murene males i den af Bindesbøll paa de approberede Tegninger angivne

lyse Sepiatone eller i de af ham senere anvendte, stærke Farver. Herved vil der opnaas, at det tilbageværende af de originale Dekorationer ikke ødelægges; de dækkes kun, og en senere Slægt, som har besejret de tekniske Vanskeligheder, kan ved Fjernelsen af Overmalingen finde Vejledning, dersom den maatte ønske at genfremstille de oprindelige Dekorationer. Gadefacaderne derimod, hvor der er Tale om noget sjældent og enestaaende, maa bevares udækket længst muligt, men om en Genskabelse bør der ikke være Tale. En saadan vil blive en Forfladigelse af Sonnes Værk. Hvad der skal gøres, er kun en Istandsættelse af Soklen og muligvis en forsigtig Afvaskning af Murene.

Professor Skovgaard formener, at alt Materiale, som det er muligt at samle til Hjælp ved en fremtidig Restaurering, bør samles, og at man iøvrigt bør nøjes med at reparere de nødvendige Steder for at holde Museet skønsomt vedlige saalænge som muligt i sin nuværende Skikkelse. Endvidere kan der, da Frisen jo før eller senere helt vil forsvinde, rejses Spørgsmaal om at udsave den og anbringe den under Tag som en Museumsgenstand, saaledes at den - om end medtaget - dog bevares. Men Vanskeligheden her er at finde et værdigt og egnet Opholdssted.

Restaureringen af Museets udvendige Dekorationer er, som det vil ses af det her anførte, en Sag, som gennem Aarene stadig har ligget baade Københavns Kommunalbestyrelse og Museumsbestyrelsen paa Sinde, og som den Dag i Dag er ligesaa aktuel som for 70 Aar siden. Mange forskellige Meninger har gjort sig gældende, og mange Penge og Kræfter er ofret paa denne Opgave, som har vist sig saare vanskelig at løse. Af Hensyn til Thorvaldsens Grav vil en Afgørelse i Sagen for Gaardens Vedkommende i en nærmere Fremtid i hvert Fald være ønskelig.

Axel Ravn.